

'Happy Christmas!'

FRANCESC FOGUET

TEATRE

Thornton Wilder, *El llarg dinar de Nadal*. Traducció col·lectiva. Edició i pròleg a cura de D. Sam Abrams. Col·lecció *Elogi de la Paraula*. Apóstrofe / Deriva. Barcelona, 2001.

Les festes de Nadal imposen una alegria beneïda que troba els seus orígens en els rituals ancestrals i la seva instrumentalització posterior en forma de dogma. La modernitat, deslliurada del culte a la doctrina, ha convertit el Nadal en una celebració *mercantil* que esbomba desigs utòpics i bones voluntats. La fallàcia es tradueix col·lectivament en una mena d'histèria pel consumisme i pel gaudi teledirigits i, en el si de les famílies, acostuma a amagar velles ferides i instaurar una treva a la precarietat sentimental. Les coloraines i els àpats suculentos són l'ornament d'una mentida que, de grat o per força, protagonitza tota la família, en un dia en què les rancúnies i els malentesos, es deixen de banda i s'instal·la la hipocresia emocional com a condició necessària per a una felicitat idíl·lica. El gran canvi és que aquesta felicitat no sols és predicada per la capellania des de les troncs de fang, sinó també per les instàncies de poder econòmic que capgiren hàbits i modes amb tota impunitat.

El llarg dinar de Nadal (1931), de l'escriptor nord-americà Thornton Wilder, és una peça curta que basteix una autèntica paràbola nadalenca a partir de la suma intermitent dels àpats de Nadal de la família Bayard, des de la tercera dècada del segle XIX fins a la primera postguerra mundial. Es tracta d'una família conservadora i profundament religiosa que celebra el Nadal al menjador de casa seva amb tota la solemnitat que demana la tradició. Wilder esbossa l'encadenament selectiu dels àpats nadalencs de la nissaga Bayard per fer desfilar quatre generacions entorn d'una mateixa taula parada elegantment. La condensació dels instants nadalencs viscuts pels Bayard deixa entreveure els canvis històrics i socials que es produeixen més enllà del menjador familiar i retrata la banalitat i la monotonia renovades d'una classe social que, al fil dels anys, fossilitza hàbits, conductes i, en suma, ideologia.

La vida familiar dels Bayard traspasa les dimensions d'espai i temps d'una llar

Thornton Wilder va guanyar el premi Pulitzer el 1928

burguesa per adquirir-ne unes altres de clarament al·legòriques i morals: les arquetípiques d'una classe social i d'un temps històric determinats. La imitació de la quintaessència d'un dinar de Nadal que recomença de nou cada cop s'eleva a un grau de significació superior des del moment que Wilder fa progressar l'acció de la peça a partir de la concentració i la simulació com a tècniques dramàtiques. Així, l'obra enllaça diversos àpats nadalencs –que se succeeixen amb

tragicomèdia *El llarg dinar de Nadal* mina de manera deliberada els ressorts melodramàtics i sentimentals de la comèdia burgesa i, subtilment, qüestiona el sistema de convencions que ha construït una classe mitjana emergent per legitimar el seu estatus socioeconòmic. Ho fa amb la dosificació d'una fina ironia i d'un realisme aparent que se salta les coordenades temporals i que, per mitjà de la *compressió*, converteix una situació anecdòtica en una paràbola universalitzable. Els

miliar: des de la renovació contínua del servei domèstic fins a la polarització simbòlica entre el naixement i la mort, tot passant per l'envel·liment dels personatges o la seva desaparició definitiva pel pòrtic fosc de l'escena.

Les referències temporals, acompanyades de canvis en la interpretació i d'uns pocs elements escènics metonímics (com ara les perruques blanques o el xal típic) expliciten les mutacions biològiques que viuen els Bayard. Aquestes al·lusions temporals gairebé imperceptibles, com també altres de contextuals, tenen un efecte decisiu sobre els individus que componen la nissaga Bayard, produeixen salts fulminants en el temps, condensen en uns instants les franges cronològiques, graduen tènuelement el ritme dramàtic i es projecten sobre una època històrica concreta.

En el fons, la progressió de la història, encarnada en la família Bayard, té la perícia de suggerir brillantment, sense gaires eloqüències, l'eclosió d'un món nou, el del segle XX, que emergeix de les runes morals d'una guerra mundial i que acusa la desproporció entre els avenços tecnològics i els de caràcter ètic i cultural en una societat cada vegada més deshumanitzada.

Wilder despulla l'escenari de les andròmines realistes i el converteix en un espai simbòlic

una transició molt lleu – en una única seqüència fictícia i, sobre un mateix substrat sociocultural, aconsegueix denotar el pas implacable dels anys i el recanvi generacional que, en el darrer esglaó, es converteix en un conflicte davant d'uns models de vida que agonitzen.

Tot i la seva brevetat, la

La progressió de la història dels Bayard suggereix l'eclosió d'un món nou, del segle XX

Bayard esdevenen una entitat simbòlica que condensa l'evolució de noranta anys d'una família emblemàtica de la classe mitjana emergent nord-americana. Els personatges de l'obra, com a individus representatius d'un estrat social, exerceixen el rol arquetípic que els ha estat assignat i desapareixen defi-

nitivament pel pòrtic fosc, mentre altres ninots els usurpen el paper en l'imprescindible relleu intergeneracional.

Wilder despulla l'escenari de les andròmines realistes i, amb una obertura major, el converteix en un espai simbòlic, de trànsit entre la vida i la mort, en què el temps s'escola, però hi ha hàbits, gestos i paraules que romanen inalterables. Aquest despullament permet que el discurs dramàtic aflori sense entrebancs i el lector/espectador fixi la seva atenció en la fluència de l'acció i la paraula. I és que Wilder elabora a *El llarg dinar de Nadal* una *tècnica de cambra* molt precisa que, amb una economia de mitjans extraordinària, pervé a expressar els estralls del pas del temps sobre el microcosmos fami-

NARRATIVA

Espiritualitat i misticisme

JAUME REIXACH

Elémire Zolle, *Los místicos de Occidente*. Editorial Paidós. Barcelona, 2001.

No és per atzar ni per caprici –sinó per propòsit deliberat– que enceto la meua col·laboració en aquestes pàgines (col·laboració centrada en el llibre religiós) amb un títol tan suggestiu com aquest de *Los místicos de Occidente*. Gairebé és un repte personal. Veureu: Últimament, cada vegada que entrava en una llibreria –religiosa o no– els ulls i les mans corrien cap a aquest llibre i em passava una bona estona fullejant-lo. Fins que em vaig dir: "L'haig de llegir sencer. M'he d'empassar els quatre volums". I, sense pensar-m'ho dues vegades, vaig demanar a l'editorial Paidós que me'ls enviés, que volia llegir-me'ls i recomanar-los.

I aquí em teniu: disposat a donar la *tabarra*; disposat a recomanar-vos la lectura d'aquesta obra (realment *grandiosa i monumental*: la solapa del llibre no menteix) però això sí: sense presses, si no voleu acabar com he acabat jo, empatxat d'espiritualitat i misticisme. Però en qualsevol cas, felix. Us ho dic de tot cor.

EXPERIÈNCIA INICIÀTICA

Felx perquè l'experiència iniciàtica que proporciona aquesta obra és més positiva, al meu entendre, que l'experiència que podem adquirir fent el camí de Santiago, poso per cas. I no cal dir que més descansada, perquè es pot fer des de casa estant. Una experiència iniciàtica en companyia dels místics d'Occident. De tots i de cadascun, ja que el recorregut que ens proposa l'autor va des de l'època antiga i pagana (les doctrines místiques) fins als místics de l'edat moderna. És a dir: fins als místics del segle XVII (francesos, espanyols i portuguesos). Amb un volum més, Elémire Zolla hauria pogut arribar als místics contemporanis (Simone Weil, Edith Stein, Teilhard de Chardin...) que són molt interessants, però suposo que se li devien acabar les forces.

Els seguidors de *Clàssics del Cristianisme*, la valuosa col·lecció de textos que presenta Edicions Proa, única en el gènere, probablement pensaran que l'obra d'Elémire Zolla els és prescindible perquè segueix –si fa no fa– un recorregut espiritual semblant. Però jo penso que és un magnífic complement d'aquella. És com tenir dos cotxes: el familiar (que sol ser difícil d'aparcar) i l'utilitari. L'avantatge d'aquesta antologia de Zolla, rigorosa i ben documentada (amb estudi introductori, notes biogràfiques i bibliografia abundant) és que facilita l'accés als *Clàssics del Cristianisme* i permet convertir-nos en llibre de capçalera. I això sempre s'agraeix.